

Aansprakelijkheid

“Het is ook niet gemakkelijk”, stelt Ingeborg Koopmans. In de optimale organisatie wordt vrijuit gesproken over veiligheid. Waar de rol van veiligheidskundigen, net als bij notarissen, advocaten en adviseurs zich tot voor kort beperkte tot een louter adviserende, verandert deze langzaam maar zeker steeds meer naar een rol waarbij de adviserende functionaris aansprakelijk kan worden gesteld indien het advies of het functioneren aantoonbaar heeft gefaald.

“En vergis je niet in het feit dat de eigen verantwoordelijkheid van bedrijven steeds verder toeneemt bij een terugtrekkende overheid. Overall neemt het overheidstoezicht af, in volume, maar ook in kwaliteit. Daardoor zal het aantal incidenten veiligheidsbreed gaan toenemen. En als de verantwoordelijkheid voor veiligheid steeds meer bij bedrijven zelf wordt neergelegd worden de eisen ook strenger (achteraf dan wel te verstaan). In de voedselveiligheid zien we dat, in de industriële veiligheid, maar ook bij de veiligheid van machines (denk aan kermistoestellen waar steeds vaker incidenten mee gebeuren) en in de toekomst misschien wel m.b.t. constructies in de bouw met de afschaffing van het bouw- en woningtoezicht”.

Daarnaast verwacht Ingeborg nog wel de nodige incidenten uit de Food & Feed markt. *“De wijze waarop in dergelijke markten wordt omgegaan met veiligheid en voedselveiligheid, geeft mij een sterk vermoeden dat zich er binnen een decennium nog zéker wel een aantal zeer grote schandalen met meerdere slachtoffers zal voordoen”.*

Neem nu Chemiepack en de ouders die niet wisten of het voldoende veilig was om hun kinderen te laten spelen op speeltoestellen die besmeurd waren met troep afkomstig van de overkant waar het in 2011 toen zo vreselijk verkeerd is gegaan. Of bewoners die niet wisten of zij de gewassen van het land of uit eigen tuin konden eten omdat niet helder was of dit verontreinigd was.

“Het komt ergens naar beneden of het blijft ergens hangen. Het heeft een effect, soms direct en soms op de langere termijn....” Maar effect heeft het hoe dan ook. Niet alleen veiligheid maar even zo goed milieu zijn 2 onderwerpen die een breed maatschappelijk bereik en dus impact hebben. *“Het wordt door het publiek simpelweg niet meer geaccepteerd wanneer zich dergelijke incidenten voordoen en deze zullen dan ook meer en meer veroordeeld worden”.*

Maar hoe dan oplossen?

Het begint veelal al bij het besluitvormingsproces binnen de organisaties. Zolang reguliere businessbeslissingen worden genomen op zuiver bedrijfseconomische overwegingen met betrekking tot impact op korte termijn, zal veiligheid en gezondheid nog steeds vaak het onderspit delven.

Een barrière die volgens anderen goed herkenbaar is. Zo schittert de veiligheidskundige nog steeds erg vaak in afwezigheid bij de behandeling van vraagstukken rondom risicofinanciering, zo merkt Marcel Hanssen op. *“Het heeft mij door de jaren heen verbaasd hoe weinig dergelijke functionarissen bij dit soort trajecten worden betrokken. En dat is bijzonder, zéker wanneer je bedenkt dat het verbeteren van veiligheid, installatie-integriteit en gezondheid tóch iets is waar grootzakelijke verzekeraars geïnteresseerd in zijn en waar per jaar enkele miljoenen Euro's aan worden besteedt.”*

Hierbij geeft Hanssen te kennen dat deze verzekeraars – bij twijfel over de wijze waarop het risicoprofiel is opgesteld (bijvoorbeeld interne auditrapporten die niet beschikbaar worden gesteld) – toch al betrekkelijk eenvoudig een premieverhoging van 10% doorvoeren. Bij de grootzakelijke verzekeraars zijn afdelingen met gespecialiseerde Risk Engineers, professionals die de kans op incidenten afzetten tegenover de te verwachten uit te keren verzekeringsgelden. Wanneer je al bedrijf een bijdrage kunt leveren aan het verlagen van de kans of de impact, dan is een verzekeraar hier bij gebaat. *“Maar dat spel wordt nu gewoon niet gespeeld”.*

Tegenover deze mogelijke verhoging bestaat ook de mogelijkheid om een aanzienlijke kostenreductie te realiseren door met een doordacht integraal veiligheidsplan te komen. Wanneer de CFO's of insurance managers van deze wereld samen met de veiligheidsverantwoordelijke zich eens goed buigen over het veiligheidsbeleid binnen de organisatie, kan er betrekkelijk eenvoudig over total cost of risk reduction worden gesproken waarbij de verzekeringspremie met zo'n 10 tot 20 % naar beneden kan worden bijgesteld. Onafhankelijk van de bedrijfsgrootte, gaat het hier toch al vaak over vele duizenden Euro's op jaarbasis. *“Hier valt een enorme winst te behalen”.*

Naar verwachting zullen veel IVK'ers (Integraal Veiligheidskundigen) een brug kunnen slaan tussen de conventionele "compliance-driven" veiligheidsprofessionals en de op kosten versus baten georiënteerde bestuurders. Die zullen zich dit "spel" eigen moeten maken. *"Wat veel veiligheidskundigen zich niet realiseren, is dat bij incidenten alle documentatie (bv. eerder uitgevoerde onderzoeken, verslagen, rapportages en aanbevelingen) door de dienstdoende inspectiediensten worden doorzocht om de aanleiding, oorzaak en gevolg met elkaar in verbinding te brengen"*. Het is dan ook niet de eerste keer dat Gert-Jan Elsen (cliënt bedrijfsinterne) documentatie behandelt ziet worden waarin zaken staan vermeld die 1) onjuist zijn of 2) ongelukkig geformuleerd of 3) niet ter zake doen. Voor de juristen van het Openbaar Ministerie (hierna te noemen als OM) is dit koren op hun molen.

Tripod als casus

Er zijn verschillende casussen te noemen waarbij de Tripod werd uitgevoerd en zelfs werd voorzien van aanbevelingen. Echter heeft het bedrijf in kwestie deze aanbevelingen terzijde neergelegd en heeft het OM dit aangegrepen als blijk van onverantwoord en onkundig bestuur, ongeacht de intenties van het betreffende bedrijf. Helaas dragen dit soort zaken in de praktijk niet bij aan de collectieve behoefte aan meer openheid van bestuur en transparantie in het algemeen.

Maar hoe dan wel?

Over 20 jaar zal de rol van veiligheidsverantwoordelijke zijn veranderd van een staf- naar lijnfunctie, waarbij overeenkomstige taken, verantwoordelijkheden en (nog belangrijker) de bevoegdheden zijn samengebracht om de functionaris de "toolbox" te geven om deze verantwoordelijkheid naar behoren uit te voeren. "Je stond erbij en keek ernaar zonder in te grijpen" wordt straks misschien wel één van de meest verwijtbare beschuldigingen aan het adres van de verdachte. Het blijven uiteindelijk professionals die worden ingehuurd omwille van het feit dat zij deskundig behoren te zijn in hun vakgebied.

"Veiligheid en Milieu naar de boardroom". Steeds vaker wordt de verantwoordelijkheid ten aanzien van Safety, Health & Environment hoog in de lijnorganisatie ondergebracht. Dus zet je maar schrap; *"de CSO of CLO komt eraan!"* En dit moet ook wel. Wanneer er ook maar enigszins sprake kan zijn van onrechtmatig handelen, dan kan er een verwijtbaar vingertje gewezen worden. Dit betekent dat je, wanneer je als VK oogluikend toestaat dat er vlak buiten het eigen bedrijf geloosd wordt, je als medeschuldige kan worden aangemerkt.

Vanuit juridisch perspectief is de insteek heel helder:

Kon je weten dat er iets onrechtmatigs aan de hand was en zo ja, wat heb je er vervolgens aan gedaan om herhaling te voorkomen? Wist je het wel maar deed je niets (al dan niet onder druk van de operatie), dan verspeel je mogelijk je eigen toekomst. Dit geeft de burger moed! Het is zeker niet de bedoeling dat een VK'er zich uitputtend bekwaamd in het recht, echter een zelfkritische beschouwing van hoe bepaalde zaken worden geregeld, kan geen kwaad.

Dit artikel is samengesteld op basis van inzichten uit interviews met mevr. I. Koopmans, dhr. M. Hanssen en dhr. G. Elsen. Ingeborg Koopmans is Officier van Justitie bij het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie. Zij doet onderzoek op het gebied van fraude en milieucriminaliteit en is betrokken (geweest) bij zowel de dossiers als de onderzoeken naar Chemiepack, Dow Benelux, Willy Selten en Shell Moerdijk. Marcel Hanssen is als Director Property Risk Control & Engineering bij Aon Risk Solutions jarenlang verantwoordelijk geweest voor dit sterk groeiende AON onderdeel en heeft daarbij jarenlang ervaring opgedaan bij hoe grootzakelijke verzekeraars omgaan met risicobeheersing bij Property aangelegenheden in de zwaar-industriële sector. Gert Jan Elsen, partner bij Wladimiroff Advocaten, is gespecialiseerd in ondernemingsstrafrecht. Aandachtsgebieden daarbij zijn zaken betreffende complexe (industriële) calamiteiten en bedrijfsongevallen, milieustrafrecht, economisch strafrecht en corruptiezaken.

Opgesteld door: dhr. H. van der Leij

Functie en organisatie: Programmamanager Veiligheid bij NCOI Techniek & Veiligheid

¹ CSO staat voor Chief Safety Officer en CLO staat voor Chief Legal Officer